

POSTANOWIENIE

30 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 30 października 2024 r. w Warszawie
zażalenia P.Z.

na postanowienie Sądu Okręgowego we Włocławku
z 19 września 2023 r., I1 WSC 1/23 (I1 Ca 63/22),
w sprawie z wniosku J.S. i A.S.
z udziałem B.Z. i P.Z.
o dział spadku i zniesienie współwłasności,

1) oddała zażalenie,

**2) zasądza od uczestnika P.Z. na rzecz wnioskodawców J.S.i
A.S. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych
z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienia za
czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego
postanowienia uczestnikowi P.Z. do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 19 września 2023 r. Sąd Okręgowy we Włocławku sprawdził podaną w skardze kasacyjnej uczestnika P.Z. wartość przedmiotu zaskarżenia i ustalił tę wartość na kwotę 39 334 zł oraz odrzucił skargę kasacyjną uczestnika od postanowienia tego Sądu z 15 grudnia 2022 r., którym Sąd ten zmienił częściowo postanowienie z 19 października 2021 r. Sądu Rejonowego w Aleksandrowie Kujawskim w ten sposób, że dokonał działu spadku po J.M. oraz

zniósł między innymi współwłasność nieruchomości o łącznej powierzchni 2,1941 ha i wartości 236 000 zł, objętą księgą wieczystą [...] prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Aleksandrowie Kujawskim w ten sposób, że przyznał na własność wnioskodawczyni J.S. w udziale $\frac{1}{2}$ części oraz wnioskodawcom J. i A.S. w udziale $\frac{1}{2}$ części w ustawowej wspólności małżeńskiej wchodzącą w skład tej nieruchomości działkę nr [...] o pow. 0,0519 ha i wartości 67 000 zł oraz działkę nr [...]1 o pow. 1,4379 ha i wartości 114 000 zł. Na własność uczestnika P.Z. przyznał natomiast wchodzącą w skład tej nieruchomości działkę nr [...]2 o pow. 0,7043 ha i wartości 55 000 zł. Wydał również dalsze rozstrzygnięcia związane z przedmiotem postępowania.

Przyczyną odrzucenia skargi było stwierdzenie, że wskazana przez skarżącego na kwotę 236 000 zł wartość przedmiotu zaskarżenia, obejmująca wartość całej nieruchomości objętej księgą wieczystą [...], w rzeczywistości wynosi 39 334 zł, ponieważ interes prawny uczestnika odpowiada wartości jego udziału w nieruchomości objętej tą księgą.

Sąd Okręgowy mając na uwadze zakres zaskarżenia, treść zarzutów oraz wniosków skargi kasacyjnej, jak również jej uzasadnienie, stwierdził, iż skarżący nie kwestionuje, że zniesienie współwłasności nieruchomości winno nastąpić przez podział fizyczny rzeczy i przyznanie poszczególnych działek wchodzących w jej skład współwłaścicielom. Spór dotyczy jedynie sposobu podziału nieruchomości, w zakresie tego komu z zainteresowanych powinna przypaść działka nr [...]1 o wartości 114.00 zł, co przekłada się na ukształtowanie ewentualnych dopłat i spłat. Nie podzielił zapatrywania skarżącego, że w wywiedzionej skardze kasacyjnej kwestionuje on zasadę podziału, wobec czego możliwe jest oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia na kwotę wyższą niż wartość udziału skarżącego w dzielonym majątku i może ona odpowiadać wartości całej nieruchomości objętej księgą wieczystą nr [...]. W konsekwencji stwierdził, że rzeczywista wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 150 000 zł (art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c.).

W zażaleniu na to postanowienie uczestnik P.Z. domagając się jego uchylenia, zarzucił naruszenie: art. 25 § 1 k.p.c. oraz art. 398⁶ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a także art. 519¹ § 1 i § 4 k.p.c.

W odpowiedzi na zażalenie wnioskodawcy wnieśli o jego oddalenie oraz zasądzenie od uczestnika zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c., skarga kasacyjna w sprawach działowych nie przysługuje, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych.

Skarżący negując zasadność odrzucenia skargi kasacyjnej uznaje, że jego interes prawny w zaskarżeniu należy identyfikować z wartością całej nieruchomości objętej działem (236 000 zł), bowiem w skardze kasacyjnej kwestionuje zasadę zniesienia współwłasności nieruchomości objętej księgą wieczystą nr [...], co oznacza, że zakres zaskarżenia kasacyjnego odpowiada wartości tej nieruchomości, tj. kwocie 236 000 zł, a nie wartości jego udziału w tej nieruchomości (39 334 zł). Stanowisko to nie zasługuje na podzielenie.

Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem Sądu Najwyższego, w sprawach działowych wartością przedmiotu zaskarżenia nie jest wartość całego dzielonego majątku, ale wartość interesu majątkowego, którego dotyczy zaskarżenie. Z reguły nie może ona przekraczać wartości udziału przysługującego uczestnikowi wnoszącemu skargę kasacyjną nawet, gdy orzeczenie zaskarżono w całości (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 marca 2015 r., III CZ 13/15, niepubl.). Wyjątek od tej zasady zachodzi, gdy skarżący podważa zasadę podziału, objęcie lub nieobjęcie orzeczeniem poszczególnych rzeczy lub praw albo rozliczenie nakładów (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 21 stycznia 2003 r., III CZ 153/02, OSNC 2004, nr 4, poz. 60; z 15 grudnia 2006 r., III CZ 88/06, niepubl.; z 24 lipca 2008 r., IV CZ 53/08, niepubl.; z 6 maja 2010 r., II CZ 38/10, niepubl.; z 1 czerwca 2011 r. II CZ 27/11, niepubl.; i z 18 marca 2015 r., I CZ 22/15, niepubl.).

Wskazana przez skarżącego w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest wiążąca dla sądu drugiej instancji ani dla Sądu Najwyższego i podlega weryfikacji na podstawie akt sprawy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 20 lutego 2015 r., V CSK 239/14, niepubl.; z 13 marca 2015 r., III CZ 13/15, niepubl., z 18 marca 2015 r., III CSK 419/14, niepubl., z 19 czerwca 2015

r., IV CZ 16/15, niepubl., z 6 listopada 2015 r., II CZ 76/15, niepubl., i z 13 stycznia 2017 r., III CZ 61/16, niepubl.).

Odpowiednie stosowanie art. 19-24 k.p.c. do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej (art. 398²¹ w związku z art. 368 § 2 k.p.c.) nie może uzasadniać jej aktualizacji przez podwyższenie ponad wartość dotychczasową a tożsamość zakresu rozstrzygnięcia kwestionowanego w apelacji i w skardze kasacyjnej wyłącza dopuszczalność oznaczenia w skardze wartości przedmiotu zaskarżenia w kwocie innej niż w apelacji. W sytuacji, gdy skarżący składał apelację od postanowienia Sądu pierwszej instancji, wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną może jedynie odpowiadać wartości przedmiotu zaskarżenia wskazanej w apelacji, o ile nie została ona uwzględniona w całości, nie jest natomiast możliwe określenie jej na kwotę wyższą. Założenie to może podlegać wyjątkom w sytuacji, gdy apelacja została złożona nie tylko przez uczestnika, ale także przez wnioskodawców lub wartość przedmiotu zaskarżenia została określona w apelacji wadliwie (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2014 r., III CZ 11/14, niepubl.; z 6 maja 2010 r., II CZ 38/10, niepubl.; z 30 maja 2007 r., IV CSK 120/07, niepubl.; z 22 kwietnia 2002 r., UZ 11/02, OSNP – wkł. 2002, nr 17, poz. 7; z 22 czerwca 2018 r., II CZ 30/18, OSNC-ZD 2019, nr C, poz. 39; z 18 grudnia 1996 r. I CKN 21/96, OSNC 1997, nr 4, poz. 42; z 19 czerwca 1997 r., III CZ 25/97, OSNC 1997, nr 10, poz. 162; i z 7 kwietnia 2017 r., V CZ 26/17, niepubl.).

Wbrew zarzutom zażalenia zaskarżone orzeczenie nie narusza tych zasad, nie zaistniał bowiem żaden z opisanych wyżej przypadków, w których wartość przedmiotu zaskarżenia może przekraczać wartość udziału przysługującego skarżącemu. W skardze kasacyjnej nie negowano bowiem dopuszczalności zniesienia współwłasności, a jedynie sposób jego przeprowadzenia, w zakresie w jakim nie odpowiadał dotychczasowemu sposobowi korzystania z nieruchomości.

Przedmiotem sporu w postępowaniu apelacyjnym w zakresie dotyczącym skarżącego P.Z. nie była cała nieruchomość objęta księgą wieczystą [...], a jedynie jedna z wchodzących w jej skład działek. Z poczynionych w sprawie ustaleń wynika, że nieruchomość ta obejmuje działki: [...] o wartości 67 000 zł, [...]1 o

wartości 114 000 zł oraz [...]2 o wartości 55 000 zł (łącznie 236 000 zł). Ani w postępowaniu kasacyjnym ani apelacyjnym skarżący nie kwestionował przyznania zabudowanej działki [...] wnioskodawcom, a także przyznania mu działki nr [...]1, co wyklucza wliczanie w całości do przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego ich wartości. Istota zarzutów, a tym samym interesu prawnego skarżącego w zaskarżeniu dotyczyła wyłącznie działki nr [...]1, co oznacza, że wartość tej działki jest górną granicą, w której wyczerpuje się interes majątkowy skarżącego. W apelacji skarżący ograniczył się bowiem do negowania przyznania działki nr [...]1 wnioskodawcom oraz kwestionowania jej wartości jako zawyżonej, co nie ma żadnego wpływu na wartość przedmiotu zaskarżenia, a miałoby znaczenie dla jego interesu tylko w przypadku, gdyby działka ta została mu przyznana (k. 332 – 340).

Sąd Okręgowy powielił, poza wynikającymi z motywów rozstrzygnięcia korektami, rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego w tym zakresie, co oznacza, że apelacja skarżącego została w tej części oddalona (k. 367-368). Analiza zakresu zaskarżenia skargą kasacyjną w powiązaniu z wnioskami skargi, jej zarzutami i uzasadnieniem nie pozostawia natomiast żadnych wątpliwości, że interes majątkowy skarżącego sprowadza się wyłącznie do przyznania mu działki [...]1 i zasądzenia od niego w związku z tym stosownych spłat (k. 393 -399). Nie do zaakceptowania jest zatem próba zawyżenia wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego przez wskazanie jako wartości przedmiotu sporu wartości całej nieruchomości objętej księgą wieczystą [...].

Skarżący nie kwestionuje bowiem zasady podziału przez zniesienie współwłasności tej nieruchomości w naturze i rozdysponowanie wchodzących w jej skład działek między zainteresowanymi, a neguje jedynie sposób podziału w zakresie jednej z działek wchodzących w skład objętej działem nieruchomości ([...]1). W tych okolicznościach prawidłowo Sąd Okręgowy przyjął, że wskazując jako wartość przedmiotu zaskarżenia wartość całej nieruchomości, skarżący sztucznie zawyża wartość przedmiotu zaskarżenia, bez związku z jego rzeczywistym interesem prawnym w zaskarżeniu.

W konsekwencji trafnie dokonał sprawdzenia tej wartości przez wyeliminowanie wadliwości w jej oznaczeniu przez skarżącego. Zobowiązanie

pełnomocnika skarżącego do wyjaśnienia i uzasadnienia wskazanej w skardze wartości przedmiotu zaskarżenia pod rygorem jej sprawdzenia (k. 404) – wbrew zarzutom zażalenia – nie budzi zastrzeżeń. Sąd przed ustaleniem tej wartości i ewentualnym odrzuceniem skargi powinien bowiem dążyć do wyjaśnienia wątpliwości, które się w tym przedmiocie pojawiły, zwłaszcza, że Sąd drugiej instancji wydał orzeczenie reformatoryjne, wartość przedmiotu zaskarżenia została podana na kwotę wyższą niż w apelacji, która została złożona również przez B.Z. i dotyczyła drugiej nieruchomości objętej działem.

Wobec tego, że wartość przedmiotu zaskarżenia nie może być podana dowolnie, tak aby uzyskać prawo do wniesienia skargi kasacyjnej, a rzeczywista wartość przedmiotu zaskarżenia na którą mogłaby opiewać skarga kasacyjna w najbardziej dla skarżącego korzystnym wariancie jej wyliczenia (114 000 zł) nie przekracza progu, o którym mowa w art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 394¹ § 1 oraz art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 i 13 § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania zażaleniowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 520 § 3, art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i w zw. z art. 398²¹ k.p.c. oraz art. 13 § 2 k.p.c., a także § 2 pkt 7 i w zw. z § 10 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 1800), określając wysokość należnych kosztów zastępstwa od wartości przedmiotu zaskarżenia odpowiadającej kwocie wskazanej w skardze kasacyjnej.

(M.M.)

R.G.

